7/19274

T.C.
ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKANLIĞI
Strateji Geliştirme Başkanlığı

Sayı : B.15.0.SGB.610- 25
Konu : Yazılı Soru Önergesi

04 OCAK 2007

0049

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İlgi: T.B.M.M. Başkanlığı'nın, 11.12.2006 tarih ve KAN.KAR.MD.A.01.0.GNS.0.10.00.02-27918 sayılı yazısı.

Isparta Milletvekili Sayın Mevlüt ÇOŞKUNER'in tarafıma tevcih ettiği, 7/19274 esas no.lu yazılı soru önergesi TBMM İçtüzüğünün 99 uncu maddesi gereğince, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünden alınan yazılı bilgiler doğrultusunda cevaplandırılarak ekte gönderilmektedir.

Bilgilerinize arz ederim.

Dr. Mehmet Hilmi GÜLER
Bakan

EKLER:
-Önerge Cevabı (5 sayfa)

DAĞITIM :
Gereği : TBMM Bşk.
Bilgi : Başbakanlık

Şenyuva Mah.Mertler Sok.No :11206100 Beştepe-Ankara-Türkiye
Telefon: +90-312-2150142 Faks: +90-312-2156586
E-mail: strateji@enerji.gov.tr

Bilgi İçin : İlhan KARABAY
Tel : (0312) 212 80 00 / 1075
E-mail: ikarabay@enerji.gov.tr

7/19274

ISPARTA MİLLETVEKİLİ SAYIN MEVLÜT ÇOŞKUNER'İN
YAZILI SORU ÖNERGESİ VE CEVABI
(7/19274)

Soru 1:

Isparta'da geçmiş yıllarda çok büyük oranlarda kamu kaynağı kullanılarak kurulan sulama sistemlerinden yaralanma oranının yüzde 34 olması dikkat çekici bir durumdur. Sabah Gazetesi'nin verdiği habere göre 60 bin hektar tarım arazisinin ancak 17 bin hektarında sulu tarım yapılmaktadır. Tarımsal verimliliğin tartışıldığı günümüzde bu durum ciddi bir sorun olarak değerlendirilmektedir. Bu çerçevede;

-DSİ, Isparta'nın tarım arazileri üzerinde herhangi bir verimlilik analizi yaptırmış mıdır ? Sulama tesisi kurmak için harcanan maliyet ile ilgili alanda sağlanan verim olumlu düzeyde midir?

Cevap 1:

DSİ Genel Müdürlüğü tarafından bütün Türkiye genelinde olduğu gibi Isparta ili sınırları dahilindeki sulama tesislerine ilişkin olarak çeşitli izleme ve değerlendirme çalışmaları ile verimlilik analizleri yapılarak sonuçları çeşitli şekillerde ve kademelerde değerlendirilmektedir. Genel Müdürlüğümüzce geliştirilen sulamalara ilişkin olarak gerçekleştirilen izleme ve değerlendirme çalışmaları, sulama yönetiminin etkin bir aracı durumundadır. Bu meyanda, bütün sulamalarda sistemin performansına ait çalışmalar yürütülmektedir.

Yapılan arazi etüdleri sonucunda; Isparta ilinde tarım yapılabilir alan 251.272 hektar, teknik ve ekonomik olarak sulanabilir alan ise 216.457 hektar olarak tespit edilmiştir. 2006 yılı başı itibarıyla Isparta İli sınırları içinde DSİ Genel Müdürlüğünce inşa edilerek işletmeye açılan sulama alanı sulanabilir arazinin %33'üne tekabül eden 71.860 hektara ulaşmıştır.

Bölgede geliştirilen sulama projelerinin fayda/masraf oranı 4,98 olarak hesaplanmıştır. Bunun ifade ettiği anlam, sulama projesiyle yapılan her bir birimlik harcamaya karşılık, birim sulama alanından sağlanan katma değerin ulusal gelire olan katkısıdır. Bu değerin 1'den büyük olması sulama için olumlu bir göstergedir.

Soru 2:

Sabah Gazetesi'nin verdiği sulama rakamları ile DSİ rakamları örtüşmekte midir?

Cevap 2:

2005 yılı sonuçlarına göre; Isparta ilinde DSİ Genel Müdürlüğünce işletmeye açılan sulamalarda (YAS Sulama Kooperatifleri dahil) toplam sulama oranı %44 (İl ortalaması) olarak gerçekleşmiştir. Ancak ildeki sulama projelerinin bazılarında sulama oranları bu ortalama değerin üzerindedir. Örneğin bu oran; Uluborlu sulamasında %90, Eğirdir-Boğazova sulamasında %81, Gelendost sulamasında %63, Yalvaç-Hoyran sulamasında %48, Senirkent sulamasında %49'dur. Diğer sulamalarda ise bu oran çok düşük olup, sulama oranı düşük olarak gerçekleşen sulamalar özellikle Şarkikarağaç, Atabey, Barla gibi pompaj sulamalarıdır. Bu sorun özellikle pompaj sulamalarını işleten sulama birliklerinin yüksek enerji giderleri sebebiyle finansman sıkıntıları içinde olmasından kaynaklanmaktadır. Pompaj sulamalarının işletme bakım ve yönetim sorumluluğunu devralan sulama birlikleri, kullandıkları enerji fiyatlarını sulama ücretlerine yansıtmakta, bu durum da çiftçinin sulamadan kaçınarak kuru tarıma yönelmesi vb. sonuçları doğurmaktadır.

Bugün itibarıyla 62.087 hektar net sulama alanının 134 hektarı DSİ Genel Müdürlüğünce, 55.832 hektarı sulamaların işletme-bakım ve yönetim sorumluluğunu devralan kuruluşlarca, 6.071 hektarı ise YAS sulama kooperatiflerince işletilmektedir. 50 hektar sulama alanını ise bedeli karşılığı DSİ Genel Müdürlüğünce inşa edilmiş olup, çeşitli kuruluşlarca işletilmektedir.

Değerlendirme sonuçları, sulamaya açılan alanın %26'sında kuru tarım yapılmaya devam edildiğini ve %12'sinde halen nadas uygulandığını, %18'inde ise çeşitli sebeplerden dolayı boş bırakılarak tarım yapılmadığını göstermektedir. Başka bir ifade ile sulamaya açılan alanın % 56'sı çeşitli sebeplerden dolayı sulanamamakta ve/veya tarım yapılamamaktadır.

Soru 3:

Sulama alanlarından yararlanma oranının yükseltilmesi için ne gibi çalışmalar yapılacaktır?

Cevap 3:

Çok büyük maliyetlerle gerçekleştirilen sulama yatırımlarından beklenen faydanın sağlanması sulama alanı içindeki sulanmayan alanları en aza indirmekle, başka bir ifadeyle sulama oranını artırmakla mümkün olabilecektir. Sulama alanı içerisinde sulanmayan alanın sulanmama sebepleri aşağıda özetlenmiştir.

7/19274

Tablo.1 Sulama Alanı İçerisinde Sulanmayan Alanın Sulanmama Sebepleri

Sulanmama Sebepleri	Sulanmayan alan içerisindeki payı
	%
Su kaynağı yetersizliği	0
Sulama tesislerinin yetersizliği	5
Drenaj sorunları	2
Bakım-onarım yetersizliği	3
Topografik yetersizlik	5
Yağışların yeterli görülmesi ve su talebinin olmaması	26
Nadas	22
Sosyal ve ekonomik sebepler	25
Diğer sebepler	12
Toplam	100

Sulamaların gelişmesini engelleyen sorunlarla ilgili yapılan izleme ve değerlendirme çalışmalarımızın sonuçlarına göre, tesis noksan ve yetersizliği, bakım onarım yetersizliği gibi DSİ Genel Müdürlüğünün kurumsal işlevi ve görev alanı içinde kalan konular, tüm sorunların %10'u seviyesinde kalmaktadır. Problemlerin yaklaşık %90'ı ise tarımla ilgili genel konulardan ve diğer ilgili kurum ve kuruluşların görev ve yetki alanına giren hususlardan kaynaklanmaktadır.

Sulamaya açılan alanlarda sulanan alanların değişimini en fazla etkileyen faktör sulu tarım kültürünün istenilen düzeyde geliştirilememesi ve çiftçilerin geleneksel tarım kültürü alışkanlıklarından kolaylıkla vazgeçmeme eğilimidir. Sulamaya açılan alan içinde nadas uygulanan alanların varlığı ve yağışların yeterli görülerek bazı ürünlerin sulanmaması bu durumun en önemli göstergelerindendir. Büyük emek ve para karşılığında ortaya çıkan sulama sistemlerinden beklenen faydanın sağlanması, bu sistemlerden faydalanabilecek çiftçilerin eğitimi ve bilinçlendirilmesiyle doğrudan ilişkilidir. Bu konuda en önemli görev kuşkusuz Tarım ve Köy İşleri Bakanlığına düşmektedir. DSİ Genel Müdürlüğünün ana görevleri içinde yer almadığı halde doğrudan ya da dolaylı şekilde bu eğitim çalışmalarının içinde yer almaktadır.

Yapısal bozuklukları içinde barındıran ve tarım tekniği ile ilgili kültürel uygulamalarda eksiklerin ve yanlışların olduğu bir ortamda, sadece sulama faktörü ile hedeflendiği şekilde verimi arttırmak mümkün değildir. Buna göre doğal kaynakların kullanımı, korunması ve geliştirilmesiyle ilgili tüm kamu kurumlarının, özel girişimin ve bunun yanı sıra sivil toplum örgütlerinin de konuya işbirliği içinde yaklaşımları son derece yerinde olacaktır.

Isparta ilindeki tarım işletmelerinin büyük çoğunluğunun küçük aile işletmelerinden oluşmasının yanı sıra, arazilerin parçalı ve dağınık olması, girdi ve teknoloji kullanımını sınırlamakta ve verimli olarak yararlanılmasına engel olmaktadır. Tarımsal işletmelerdeki parçalılık ve dağınıklık, tarımsal yeniliklerin benimsenmesini ve verim artırıcı önlemlerin alınmasını zorlaştırmakta, böylece maliyetlerin yükselmesine sebep olmaktadır.

Günümüz koşullarında suyun etkin biçimde kullanılması ve korunmasında, iletim, dağıtım ve araziye uygulamada çağdaş teknolojilerin kullanılması gerekmektedir. Bu bağlamda topografik, hidrolik koşulları uygun olan yerlerde sulama suyu tasarrufu sağlamak ve birim sudan daha fazla faydalanabilmek için borulu sulama sistemlerinin yaygınlaştırılması zorunlu hale gelmiştir. Bu sistemin kullanım oranı henüz düşük olsa da yeni yapılacak projeler ve rehabilitasyon çalışmaları ile borulu sisteme geçiş hızlanacaktır. Modern sulama sistemlerinin yaygınlaştırılması ve çiftçilere benimsetilmesi açısından ilgili kuruluşlarca uygun şartlarda kredi desteği sağlanması ya da tarıma verilen muhtelif teşviklerde olduğu gibi sulu tarım yapan ve suyu tasarruflu kullananlara da teşvik primi ödenmesi ve eğitim verilmesi faydalı olacaktır.

Diğer önemli bir husus da arazi toplulaştırma ve tarla içi geliştirme hizmetleridir. Eğer bu unsurlar yetersizse sulama oranını yükseltmek mümkün olamamaktadır. Mevcut durum yetersiz kalındığını göstermekte olup, sulama projelerinin toplulaştırmasız, toplulaştırma projelerinin ise tarla içi geliştirme hizmetleri olmaksızın yapılmaması gerekmektedir. DSİ Genel Müdürlüğünce gerçekleştirilen sulama projelerinde arazi toplulaştırma çalışmalarının DSİ Genel Müdürlüğün tarafından yapılmasına olanak sağlayan son kanuni düzenlemeler bu konudaki olumlu gelişmeler olup, önümüzdeki dönemde sonuçları görülebilecektir.

Bölgede sulama oranını düşüren önemli problemlerden biri de; hızlı nüfus artışı, kırsal nüfusun düzensiz ve denetimsiz olarak kentlere göç, endüstrileşme, tarımsal toprakların yüksek rant getirme hesabıyla arsa piyasasına geçmesi, konut yatırımlarının değer kazanması, yapay fiyat artışları gibi sebeplerle çiftçilerin verimli ve iyi nitelikli toprağı elden çıkarması ve tarımda kullanılan arazinin her geçen gün azalmasıdır. Bu sebeple tarım yapılmayarak boş bırakılan alanlar her yıl gittikçe artmaktadır. Bu konuda son dönemde gerçekleştirilen hukuki düzenlemelerin bu olumsuz gelişmeleri azaltacağı beklenmektedir.

Soru 4:

Isparta'da tarım üreticilerinin sulama sorunu ne zaman çözülecektir?

Cevap 4:

İl genelinde sulama oranlarının ve sulama randımanlarının yükseltilmesi ile ilgili olarak Isparta İl Genel Meclisinin Aralık 2006 toplantısında sulama birlikleri temsilcileri ve tarımla ilgili kamu kurum ve kuruluşları idarecilerinin katılımı ile geniş kapsamlı bir görüşme yapılmıştır. Bu toplantıda sulamaların işletme-bakım ve yönetim sorumluluğunu devralan örgütlerin ve ilgili tüm kamu kurumlarının sorumlulukları etraflıca tartışılmış, bu toplantılara daha geniş kapsamlı olarak devam edilmesine karar verilmiştir. Bu doğrultuda konu 08.01.2007 tarihinde yapılacak İl Genel Meclisi toplantısında tekrar tartışılacak, sulama oranları ve sulama randımanlarının yükseltilmesi için yapılması gerekenler netleştirilerek çözüm için gerekli uygulamalara karar verilecektir.